

BOMBITZ ATTILA

Laudáció

Darvasi Lászlót nem kell körünkben bemutatnunk, mindenki tudna egy kötet- vagy egy novellacímét mondani, ami valamiért befészkelte a szívünk kamrájába. Ha megérkezik, vagy visszaérkezik Szegedre, olyan nincs, hogy véletlenül ne fuss össze vele a nagyposta előtt vagy a Kárász utcán. És akkor néha hazakíséred, mert megint tárcát kell írnia, és közben kétszer szállsz át a négyes villamosra, mert Ilia tanár úr is éppen keresztezte a közös utat. Újabb tárgy a írásnak és Szegednek, no meg a további közös témáknak: hogy például mennyit kell még várnunk Jack Bauer hatodik évadjára, mert Darvasi már látta, s mert annak előtte az első részek után minden alkalommal telefonon kellett megbeszelnünk, mi lesz a folytatás. És én ezt is úgy néztem, mintha Darvasi írta volna. Emlékszünk, ugye, *Az Erwin van Maal-forgatókönyv* című novellára? Szóval írhatta volna. Mert hogy mi az, hogy novella, meg hogy hogyan születik, Darvasi úgy magyarázta, hogy sétálsz, mászkálsz az utcán, és egyszer csak ott van a levegőben, szabályosan jön veled szembe. El kell csak kapni. Azóta gyakran érzem magamat ilyen szembejövő novellának. Igaz, a tárcaírás, meg a regényírás, meg a mindenmás jó ideje nem engedi szabadjára az igazi Darvasi-novellát, de mi nem felejtjük: a kilencvenes évek elején és közepén, csak hogy egy másik focistát felemlegessék, Esterházy Péter nem egyszer sóhajt fel kékhariszaiban egy-egy újabb Darvasi-novella olvastán. Sóhajtunk magunk is. Ugyanis 1993-ban *A veinhageni rózsabokrok* nem lehet überelni. Állsz a Sík Sándor könyvesbolt kirakata előtt, nézed azt a ronda borítót, és tudod, itt egyébként valami elementáris dolog történik. Az összehasonlító tanészék elbeszéléseleméleti szemináriumán máris ez az egyik tárgyalandó szöveg. Minap hallok a Grand Caféban, s ha jól számolom immáron tizennegyedik éve, még mindig erről írják szemináriumi dolgozataikat, s nem kevés eufóriával, a hallgatók. *A veinhageni rózsabokrok* az irodalmi áttörést, a beavatódási rítust jelenti, és itt búcsúzunk el a költő Darvasitól is, s visszük bele melankóliánkat immáron az elbeszélés, úgy tűnik, végtelen világába. Idézzük csak fel, milyen egy Darvasi-novella! Mandulaillatú és hányadékszagú, ártatlanul halálraítélt, erotomán és grobián. Világlik és lüktet benne a világ. S bűvkörbe vannak szentenciózus mondatok az életmese fölmondásának szükségéről, az apokaliptikus dikcióban. Gondoljunk a kosárfonó kopasz fiának meséjére, *A witembergi kötőrőkre* vagy a *Kutuzov unokájára*. A nyomolvasás, a sorsgenezis egyszerre véres, brutális és enyészetszepségű világot terem, és e mitológikus-európai és civilizálatlan-balkáni geopolitikában az emberi létezés animalitása a végsőkig feszül. Ilyen naivan és ártatlanul, izomból azonnal maradandót alkotni ritka adománya a nyelv művészetnek. Mert azután már a mesterség gyakorlása következik, a techné, a hibátlanság dicsérete, a novella aranykora. Emlékeznek Liza Stühlfhof és Kathrin Kunze finom erotikával átszótt, tragédiába tor-

* Elhangzott 2007. szeptember 29-én, a Tiszatáj-díj átadásának ünnepségén.

kolló történetére, *A fuldai Kékvízesésre? A Zord Apa avagy a Werner lány hiteles története*, ez a múlt század eleji hangulatú, erotikus krimi, régi szegedi fényképekkel kommentálva, kinek nem borzolta fel a kedélyeit? És aztán tágul a novella világot elbeszélő koordinátarendszere: a magyar és német után Darvasi rákap a spanyol, az amerikai, a jugoszláv, a kínai novellákra. Figyeljék csak meg, alig néhány év alatt hogyan hálózza be a világot a meséiben!

Meggyőződésem, hogy a novellából nyílik út a regény felé is, a tárca felé is. A sok rövidtörténet és egyéb műfaj rendszeres gyakorlása közt öt év engedtetik a nagy kísérlet végrehajtására. Sokan és sokféleképpen vártuk *A könnymutató legendáját*. Vajon beváltja-e Darvasi az ígéretét, megírja-e azt a multinacionális, fantasztikus történelmi regényt? Találkozhatnak-e az egyes folyóiratbeli publikációk párhuzamos történeti majdan a végső formában? Mít tud a Darvasi-féle poétikus mondat a regény magányában? Mindenesetre rég volt, hogy még nem létező, részletekben megjelenő munkára ekkora figyelem hárult. 1999-ben *A könnymutató legendája* végtelenített novellafolyamként ténylegesen is a kezekbe kerül, tele izgalommal, lélegzetelállító kalandokkal és oldhatatlan titkokkal. Kelet-európai bestiárium, kalandregény ez, Szeged-regény is, melyben jönnek a mutatóanyagok, mennek a mutatóanyagok, s közben mutatóanyagokodnak a könnyeikkel. S a könnyekkel egy rég vágyott mágikus-mitikus időteret teremt körénk a mesélő. Legyen úgy, mondom most, hogy majd 1999-hez képest tíz évvel később, ám legyen úgy, hogy korábban: követhessük könyvbe írt útjukon a *Virágzabálók*at is, Darvasi most készülő, második regényének világjáróit.

Mert egy biztos: ha Darvasi jár-kelel a világban, Szegeden, járnak-kelelnek a figurái is, s jár-kelel a regény mellett a tárca is, s Szív Ernő talán az egyetlen, aki ebből a részletgazdag írói panoptikumból a változatlanságot, a hétköznapi biztosságot jelenti. Amíg várakozunk a novellára, a regényre, mindegyre Szív Ernőt látjuk magunk előtt. Hiszen állandó jelenléte az országos *Élet és Irodalom* és a szegedi *Délmagyarország* hasábjain megengedi azt a hamis és egzisztenciálisan szükséges látszatot, amely a rendszeres 'helyettünk és mellettünk és rólunk' személyes átviteléről szól. Ne feledjük, Szegednek Darvasinak is köszönhetően rejtett, s ami a tárcát illeti, nyitott, élő irodalma van. S *A berlini fekete füzet* az egyik legmaradandóbb példája ennek a kárászéletű, naprakész műfajnak, Szív Ernő és Bakó András, vagyis Darvasi László és Baka István barátságának utolsó fejezete, mesélőnk második nagy publikációja a Tiszatájban, éppen tíz évvel ezelőttről.

És ezzel máris eljutottunk némi szükséges argumentációhoz, hiszen mit is keres a novella ennyi vállfaja a Tiszatájban? Mitől Tiszatáj-író Darvasi?

Ha jól olvasom, s kutatom, a röpke húsz éves írói pályából az elmúlt tíz év jut a Tiszatájnak. A kritikarovat kezdettől fogva rendszeresen figyeli, szemlézi Darvasi munkáit, kezdve az első verseskötet méltatásától az első novelláskötet dupla kritikáján át a nagyobb tanulmányokig, de a személyesebb jelenlét várat magára. Sajnálatos módon ez a beteljesülés Baka Istvánnak köszönhető, szomorú tényként a halálával van összefüggésben. Darvasi két nagy tiszatájbeli közlése ugyanis a költő-barát emlékének szól: az első *A könnymutató legendájának* híres ördögfaragó fejezete (megjelent az 1996-os szeptemberi Baka-emlékszámban), a második az egy évvel későbbi, már említett gyászirat. S innen aztán, köszönhetően főszerkesztő, s szerző együttműködésének, többek között a készülő regény szegedi fejezetei folytatásokban itt olvashatók: Jozef Bezdán világkém 1997 szept-

emberétől decemberéig jár az imaginárius poros útjain, Absolon Demeter hóbertos erdélyi nagyúr ürüléke pedig pontosan 1998 áprilisában szóródik a budai ostromlók, s ostromlottak, no meg a Tiszatáj-olvasók nyakába. Ugyancsak a lapban mutatkozik be a *Sze-rezni egy nőt* háborús ciklusa, bekopog Trapiti is egy s másszor trapitizni, s kötetben meg nem jelent novellák, alkalmi írások jelzik immáron a rendszeres jelenlétet. Ha fellapozzuk a legfrissebb, szeptemberi számot, benne a *Virágzabálók* hetedik, tiszatájbeli részletét olvashatjuk: az újonnan készülő regény Szeged-fejezetei, ahogyan a könnyvmutatványosoké is, itt olvashatók folytatásokban először.

Darvasi Lászlót nem kell körünkben méltatnunk. De én úgy számolom, hogy közben a szerző és a lap kapcsolatának tíz éves jubileumát is ünnepelhetjük a mai napon. S ha közös útjainkon véletlenül összefutunk Darvasival, megengedem Szív Ernővel, netán egy könyvmutatványossal, immár Tiszatáj-díjasan, gondoljunk arra, találkozásunk fölér egy novellával.

